

Koetoiminta ja käytäntö

Liite 16.12.2002 59. vuosikerta Numero 4 Sivu 14

Luumuja jouluna ja juhannuksena

Luumupuut ovat kauniita ja siroja, joten ne soveltuvat pienillekin tonteille ja rivitalopihoille. Luumupuuta käytetään myös viherrakentamisessa.

Aiemmin taimikaupoissa oli tarjolla luumusta lähinnä ulkomaisia tuontitaimia, mutta Pohjoismaiden Geenipankin Prunus-projektin myötä kauppoihin on saatu runsas valikoima kotimaisia luumun taimia.

Maatiaiskannoista lajikkeiksi

Prunus domestica subsp. domestica -suvusta on kerätty maatiaiskantoja vanhoilta kulttuuripaikoilta. Niitä on istutettu vertailukokeisiin muun muassa MTT:n Hämeen tutkimusasemalle Pälkäneelle 1980-luvun lopulla. Kokeiden perusteella on valittu ne lajikkeet, jotka parhaiten vastaavat viljelijöiden ja kotipuutarhureiden odotuksia. Luumuvalikoimasta haluttiin monipuolinen ja värikylläinen. Luumuja tulee löytyä joka tarkoitukseen ja myös Sisä-Suomessa edullisilla paikoilla viljeltäviksi.

Sininen Sinikka oli ensimmäinen

Vuonna 1988 MTT laski kauppaan ensimmäisen kotimaisen luumulajikkeen, Sinikan. Sinikka on peräisin Keski-Suomesta Leivonmäeltä. Lajike kypsyy yleensä elokuun viimeisellä viikolla ja se ehditään poimia ennen syyskuisia kovempia yöpakkasia. Sinikan valinnan jälkeen luumuklooneista ryhdyttiin etsimään muita alkuperältään mahdollisimman talvenkestäviä klooneja. Sinikka kukkii ensimmäisenä ja valmistuu myös talventuloon muita luumuja aikaisemmin. Lajiketta suositellaan kasvatettavaksi vyöhykkeille I-III.

Satoa neljäntenä vuonna

Ensimmäisistä luumuista päästään tavallisesti nauttimaan neljäntenä vuonna luumupuun istutuksesta. Sadot ovat olleet suhteellisen tasaisia eri vuosina. Luumun sadot vaihtelevat kuitenkin muiden hedelmäkasvien tavoin jaksoittain voimakkaasti. Viimeisin huippusato saatiin viime syksynä, jolloin luumupuut suorastaan notkuivat syyssadon painosta. Jotta luumupuut jaksaisivat kantaa suurenkin sadon, tulisi niitä harventaa jonkin verran leikkaamalla puiden sisäoksia. Harvennus on hyvä tehdä keväällä aikaisin tai syksyllä mahlavuodon estämiseksi. Kesällä voidaan tehdä myös raakileharvennusta, jos näyttää tulevan paljon ja pienihedelmäistä satoa. Lisäksi kastelu suurentaa hedelmiä. Sinikka ei ole jättikokoinen luumu ja sen kivikin on kohtuullisen kokoinen. Sinikan perimässä on mukana kriikunan ominaisuuksia. Pehmeähkö kuori ei salli kovaa

käsittelyä, mutta luumut ovat hyvin maukkaita ja pehmeälihaisia. Keltaluumuihin verrattuna Sinikan varastoitavuus on heikompi eikä sitä kannata kerätä kovin varhain. Hedelmien maku paranee, kun niiden annetaan kypsyä puissa. Pakkasia on varottava, sillä kylmät yöt ropsauttavat sadon helposti maahan.

Sinikka on riittävän itsepölytteinen eikä tarvitse rinnalleen pölyttäjäpuita. Lannoitusta ja erityisesti typpeä kannattaa antaa vähän, sillä liian rehevä kasvu kostautuu usein kukkasilmujen vähenemisenä.

Makeat keltaluumut - Leena ja Savio

Leenan keltaluumu ja Savio-keltaluumut ovat maukkaita ja makeita. Ne kestävät käsittelyä Sinikkaa paremmin. Valitettavasti keltaluumut tuottavat satoa vähemmän kuin sini- ja punaluumut. Toisinaan esiintyy myös pölyttymisongelmia. Keltaluumujen rinnalle kannattaakin istuttaa pölyttäjäpuiksi punaluumuja tai esimerkiksi Sinikoita.

Keltaluumupuut ovat hyvärakenteisia, vankkakasvuisia ja terveitä. Myös hedelmissä on vain harvoin muumiotautia tai luumukääriäisen vioituksia, sillä hedelmät ovat hyvin kiinteitä. Leenan keltaluumu ja Savio-luumu ovat noin 30-40 mm pituisia. Savio-keltaluumu on jonkin verran pisanmuotoinen ja kapenee kannanpuoleisesta päästään. Keltaluumupuut kantavat yleensä hyvin satonsa painon eikä niitä tarvitse juurikaan leikata. Hedelmät kypsyvät Pälkäneellä (kasvukauden tehoisa lämpötilasumma noin 1235 astetta) syyskuun toisella tai kolmannella viikolla Sinikan ja Kuokkalan luumun jälkeen, mutta ennen Victoria-tyypin lajikkeita ja eräitä punaluumuja.

Leenan keltaluumu on kotoisin Espoosta ja se on kerrottukukkainen lajike. Savio on puolestaan Pälkäneen suunnalta ja sitä suositellaan vyöhykkeille I-II.

Punaluumuja on monenlaisia

Punaluumuista yleisin on aikainen yleinen punaluumu, josta löytyy lukuisia tyyppisiä. Punaluumut ovat pystykasvuisia ja elinvoimaisia, nopeakasvuisia, mutta yleensä herkkiä luumun taudeille ja tuholaisille sekä kumivuodolle.

Ohuen kuorensa vuoksi punaluumut vaativat huolellista käsittelyä. Ne ovat erinomaista herkkua syyskuun alkupäivistä ehkä noin kolmannelle, neljännelle viikolle asti. Lounais-Suomessa ja saaristossa pakkaset eivät ole syksyisin yhtä paha riesa kuin sisämaassa, joten punaluumun satokausi jatkuu siellä pidempään.

Lisäykseen on valittu Elimäen kunnantalon lähellä kasvanut emopuu, joka on mikrolisätty Laukaalla ja lajiketestattu MTT:n koepaikoilla.

Puna-oranssejakin luumuja löytyy

Victoria-lajike on vanha jaloluumu, jonka kaltaisia löytyi myös geenipankin kokoelmiin kerätyistä emopuista. Victoria-tyyppiset luumut ovat suurikokoisia ja vaativat kypsyäkseen huomattavasti pidemmän kasvuajan kuin esimerkiksi Sinikka.

Kauppavalikoimaan on kuitenkin haluttu juuri sellaiset kannat, jotka kypsyvät normaalikesinä ennen pakkasten tuloa myös sisämaan viljelyksillä.

Tällaisia ovat kaksi MTT:n tutkimus- ja valiotaimiaseman lisäämää ja toimittamaa kantaa. Jyväskylän Kuokkalan kaupunginosasta on kotoisin vyöhykkeillä I-III menestyvä pieni- tai keskikokoista, puna-kelta-oranssia hedelmää tuottava lajike nimeltään Kuokkala. Anttolan luumu on Kuokkalaria voimakaskasvuisempi ja sen puna-keltaiset hedelmät ovat keskikokoisia. Anttola ei ole ehkä aivan yhtä kestävä kuin Kuokkala ja sitä suositellaankin vyöhykkeille I-II. Anttola on peräisin geenipankin kloonikokoelmasta Pälkäneeltä, mutta nimi viittaa kuitenkin savolaiseen alkuperään.

Victoria-tyypin luumut ovat itsepölytteisiä. Puiden lehdet ovat suuria ja kiiltäviä sekä puun kasvutapa pysty, mutta riippaaksainen, varsinkin hyvinä satovuosina. Victoria-lajiketta on viljelty Ahvenanmaalla ja Lounais-Suomessa, missä talvet ovat leudompia ja syksyt pidempiä kuin sisämaassa.

*Marja Aaltonen, MTT
Lisätietoja: Koetoiminta ja
käytäntö 4/2002: 14
marja.aaltonen@mtt.fi
puh. (03) 534 2214*

Luumun viljelyvinkkejä

Luumunviljelyssä ovat vanhat hyvät neuvot kalliita. Istuta luumupuun puutarhasi parhaaseen, valoisaan paikkaan. Omenapuut voit sijoittaa hiukan syrjäänkin, sillä niiden juuristo on voimakkaampi kuin luumupuilla.

Luumupuuhun muodostuu kunnolla kukkasilmuja vain silloin, kun kasvisi saa riittävästi valoa. Sadon kypsyminen vaatii riittävästi lämpöä. Lämmin rinnepaikka on luumulle oikein hyvä, sillä siellä liika kosteus ei aiheuta ongelmia. Lisäksi paikan lämpimyyttä lisäävät alueen pohjoispuolelle sijoitetut suojaistutukset. Näin kylmät puhurit eivät pääse tunkeutumaan luumutarhaasi.

Suojasta huolimatta puut pitää taimina tukea niin hyvin, etteivät ne pääse juurtuessaan ja maahan ankkuroituessaan liikkumaan ja kasvamaan vinoon. Tukikepit tulisi säilyttää ainakin ensimmäisiin satovuosiin asti eli noin 4-5 vuotta.

Malti on valttia lannoituksessa

Odota myös kärsivällisesti luumusatoasi. Jos olet kova lannoittamaan, anna lannoitteesi mielummin vihanneksille. Ne tarvitsevat runsaamman kausilannoituksen kuin luumut. Luumut pärjäävät aluksi mainiosti peruslannoituksella, jossa annetaan pääasiassa kaliumia ja fosforia. Kun satoa muodostuu enemmän, tyypeäkin tarvitaan lisää. Tällöin typen vuotuislannoitusta voi lisätä. Runsaampi lannoitus on

tarpeen myös silloin, jos puissa näkyy runsaasti raakileita. Liika typpi aiheuttaa yleensä talvivaurioita, sillä puut kasvattavat pitkät ja rennot vuosikasvut eivätkä tuleennu syksyllä riittävän aikaisin.

Muista myös, että jänisten ja rusakoiden tarkka turpa haistaa nuoret luumu- ja omenaistutukset. Puut onkin suojattava jo hyvissä ajoin ennen talven tuloa, sillä rusakoille kelpaa maukas kuori jo syksylläkin.